

Marianna Kowalska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Marek Skwarnik

Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu

**ANALIZA KRYTERIÓW WYMIANY
SYSTEMU INFORMATYCZNEGO RACHUNKOWOŚCI
W ORGANIZACJI BIZNESOWEJ**

Streszczenie: Na rynku funkcjonuje wiele SIR, w związku z tym organizacje biznesowe stają przed problemem właściwego wyboru systemu. Można wskazać dwa podstawowe warianty takiego wyboru – pozyskanie pierwotnego systemu oraz wymiana dotychczasowego systemu. W artykule przedstawione są dwa problemy związane z wymianą SIR. Problemy te dotyczą przede wszystkim dwóch głównych własności systemu, tj. funkcjonalności, która zaprezentowana jest w punkcie 2 niniejszego artykułu, oraz elastyczności zaprezentowanej w punkcie 3.

Słowa kluczowe: system informatyczny rachunkowości, wybór systemu informatycznego, wymiana systemu informatycznego, funkcjonalność systemu informatycznego rachunkowości, elastyczność systemu informatycznego rachunkowości.

1. Wstęp

Obecnie zdecydowana większość obiektów gospodarczych wykorzystuje systemy informatyczne do wspomagania zarządzania działalnością. Spośród nich *gros* to systemy powielarne, pozyskiwane na rynku oprogramowania użytkowego. W związku z różnorodnością dostępnych rozwiązań firmy stają przed problemem właściwego wyboru systemu. Można wskazać dwa główne warianty takiego wyboru – pozyskanie pierwotnego systemu oraz wymiana dotychczasowego systemu. W opracowaniu będziemy rozpatrywać drugą sytuację, pozwalającą w znacznie większym stopniu racjonalizować działanie ze względu na posiadaną wiedzę i doświadczenie użytkowników oraz dostępne zasoby.

Systemy informatyczne w trakcie eksploatacji mogą ulegać degradacji ze względów technologicznych, z powodu luk funkcjonalnych lub zmian przepisów prawnych. Często motywem zmian są przekształcenia lub wymuszenia innowacyjne: wprowadzenie nowych form sprzedaży, konieczność komunikacji on-line z systemem bankowym, potrzeba zaawansowanej obsługi wielowalutowości w przypadku rozszerzenia działalności o współpracę z zagranicą.

Coraz częstszym motywem zmian jest dążenie do obniżenia kosztów administracyjnych w firmie poprzez usprawnienia realizacyjne (zwiększona automatyzacja prac) w ramach podstawowych i uzupełniających procesów biznesowych [Salmela i in. 2000]. Firma staje wtedy wobec konieczności wymiany systemu lub systemów na inne.

W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę głównie na wybór systemu wynikający z oceny atrybutów dostępnych rozwiązań. Atrybutami są podstawowe własności (cechy) rozpatrywanych systemów. Istotą wyboru jest identyfikacja zbioru badanych cech – ich rodzajów i liczebności. Oczywiście poszczególne cechy mogą być różnie rangowane i oceniane (przyjmowana skala ocen).

Można znaleźć wiele odmiennych, mniej lub bardziej rozwiniętych, zbiorów cech przypisywanych systemom (np. [Sikorski 2000; Januszewski 2001; Koornhof 1998]). Oparte na nich odmienne metodyki doboru są zwykle złożone i powinny być stosowane przede wszystkim w odniesieniu do systemów zintegrowanych.

Trzeba podkreślić istniejący chaos pojęciowy i terminologiczny. Zwykle definicje i granice poszczególnych własności są rozmyte, co nie ułatwia ich praktycznego stosowania. Nie udało się, jak w przypadku zarządzania jakością oprogramowania (por. [Sikorski 2000]), ujednotocić i jednoznacznie semantycznie zidentyfikować zbioru cech właściwej określonej grupie rozwiązań informacyjnych.

Wybór właściwego rozwiązania informatycznego jest trudnym zadaniem. O tym, jak bardzo poważny jest to problem w przypadku systemu informatycznego rachunkowości, wielokrotnie przekonali się autorzy opracowania. Na bazie ich doświadczeń wyniesionych z praktyki gospodarczej powstał ten artykuł, ale ze względu na ramy jedynie identyfikujący podstawy racjonalnego rozwiązania problemu.

Punktem odniesienia propozycji zgłaszanych przez autorów są praktyczne doświadczenia odnoszące się do SIR, koncentrujące się wokół:

- wspomaganie firm w doborze systemów (niezależny konsulting),
- udziału bądź nadzorowania udziału (z ramienia firm – integratorów systemów) w eksploatacji i rozwoju systemów firmowych,
- audytu systemów w ramach badania bilansów poszczególnych firm używających rozwiązań informatycznych do wspomaganie rachunkowości,
- prezentacji i analiz poszczególnych systemów dokonanych przez bezpośrednich użytkowników – studentów studiów niestacjonarnych różnych szkół wyższych.

Dalsze rozważania należy odnosić przede wszystkim do rozwiązań stosowanych w firmach i instytucjach średniej wielkości. Wykorzystuje się tam zwykle wielomodułowe systemy ewidencyjne zintegrowane informacyjnie.

W trakcie dokonywania doboru cech autorzy kierowali się przesłankami praktycznymi – minimalną liczbą własności reprezentatywnych dla typowego modelu użytkownika badanego systemu. Proponuje się, aby do podstawowych kryteriów wyboru, stosowanych w analizie i ocenie SIR, zaliczyć:

- 1) wśród własności systemu jako rozwiązania informacyjnego:
- **funkcjonalność**,

- **elastyczność**,
 - łatwość eksploatacji,
 - bezpieczeństwo systemu,
 - otwartość i skalowalność;
- 2) wśród własności w zakresie operowania systemem:
- cenę,
 - jakość serwisu oprogramowania,
 - jakość obsługi wdrożeniowej i eksploatacyjnej.

Z powodu ograniczonych ram opracowania postanowiono skoncentrować uwagę na wybranych, najbardziej różnicujących cechach SIR. Wyniki prowadzonych badań i analiz będą dotyczyły przede wszystkim dwóch głównych własności systemu – funkcjonalności, która zostanie zaprezentowana w punkcie 2. niniejszego artykułu, oraz elastyczności przedstawionej w punkcie 3.

2. Funkcjonalność jako podstawowe kryterium wyboru systemu

Funkcjonalność – zestaw zadań dostępnych w ramach systemu – jest zasadniczą własnością systemu. Istotą oceny funkcjonalności jest zderzenie tego, co może wykonać system (teraz i w przyszłości) z potrzebami określonej firmy lub instytucji. Właściwie dokonany wybór pozwala skoordynować potrzeby firmy z możliwościami dostępnymi w ramach oferowanych systemów. W pierwszej kolejności należy więc wszechstronnie i jednoznacznie zidentyfikować rzeczywiste potrzeby w zakresie przetwarzania. Sprawą zasadniczą jest, aby potrzeby odzwierciedlały aktualne i przyszłe wymagania procesów i użytkowników. Brak odpowiedniej perspektywy czasowej, wypacza obraz potrzeb, czyniąc dobór systemu nieprecyzyjnym, a wielu przypadkach chybionym. O ile bieżące potrzeby względnie łatwo można identyfikować i standaryzować, o tyle przyszłe zamierzenia i zmiany stwarzają podstawowe kłopoty (np. modyfikacje i uzupełnienia planowane w okresie następnego roku).

Podstawową składową funkcjonalności jest zakres merytoryczny przyszłego systemu. W zakresie tym określa się funkcje, które powinien wykonywać system. Najłatwiej jest identyfikować i konkretyzować ustawowo określone, powtarzalne procesy, procedury, zdarzenia i sytuacje wyjątkowe. Im będą odpowiadać funkcje konieczne w pozyskiwanym systemie. SIR jest systemem unormowanym, w którym wskazanie elementów koniecznych nie stwarza zasadniczych problemów. Znacznie bardziej kłopotliwa jest odpowiedź na pytanie, jak poszczególne procesy i procedury mogą być realizowane wielowariantowo. Jednoznaczność interpretacji, szybkość, niezawodność, wspomaganie użytkownika to cechy, które w pierwszej kolejności należy brać pod uwagę.

Niezmiernie trudno jest określić uniwersalne zasady oceny przydatności systemu informatycznego pod tym kątem. Każdy z oferowanych systemów będzie miał różny zakres merytoryczny i w stosunku do nich będą różne wymagania.

Szczególnym systemem informatycznym, który na bieżąco musi być aktualizowany, dostosowany do przepisów prawnych jest system finansowo-księgowy, zwany popularnie FK¹. Jest to system najczęściej kupowany przez firmy. Wymaga ciągłych modyfikacji przede wszystkim na skutek zmian przepisów prawnych. Przykładowo – zmiana stawek podatku VAT (choćby zapowiedziana zmiana stawki na 23%) wymaga wprowadzenia zmian procedur jego dokumentowania i analizy. Natomiast wprowadzenie zupełnie nowych rozwiązań w zakresie szczególnych momentów w przypadku odliczania podatku VAT od zakupów wymusza opracowanie nowych procedur jego naliczania czy ujmowania transakcji na fakturach. Przeklasyfikowanie kosztów podatkowych na koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów wymusza zmiany w procedurze ustalania podstawy do opodatkowania. Zastosowanie MSR do wyceny bilansowej to kolejny problem w dostosowaniu systemu FK.

Nie sposób dokonać specyfikacji wszystkich problemów z systemem FK ze względu na ich mnogość. Jedynie niektóre z nich stały się przedmiotem szczególnego zainteresowania autorów². Jak dowodzi praktyka, poziom wiedzy informatycznej potencjalnych użytkowników z reguły jest niewystarczający i najczęściej są oni usatysfakcjonowani możliwościami systemu oferowanego w wersji standardowej.

Większość dostępnych na rynku systemów FK składa się z następujących modułów:

- Księga Główna,
- Rozrachunki,
- Kasa, Bank,
- Raporty.

Modułowa budowa systemu pozwala na elastyczne ustalenie jego zakresu i dostosowanie go do indywidualnych potrzeb klientów. Twórcy programów przygotowują dla firm o różnym zakresie działalności odpowiednio dobrane pakiety programowe. Od systemów najnowszej generacji, zwanych popularnie systemami zintegrowanymi, oczekuje się pełnej integracji danych we wszystkich modułach.

Poza zakresem merytorycznym można wskazać uzupełniające kryteria oceny systemu poprzez realizowane funkcje (por. [Walczyżyn 2007]):

- rozwiązania zaprojektowane dla pracy w środowisku rozproszonym,
- chroniony dostęp do poszczególnych zasobów informacyjnych,
- zmniejszenie pracochłonności poszczególnych operacji,
- ujednolicona symbolizacja,
- automatyczne wczytywanie danych z dokumentów źródłowych, co wymusza wzajemne powiązania informacyjne między modułami.

¹ W artykule zamiennie będzie używać się: SIR, FK, system finansowo-księgowy.

² Autorzy wykonują wiele prac empirycznych na rzecz praktyki gospodarczej. Współautorka jest biegłym rewidentem i na bieżąco spotyka się z problemami systemów FK. Współautor wdraża systemy F-K w różnych jednostkach gospodarczych.

System powinien przy wykorzystaniu nowoczesnych technik łączności zapewniać taki sam standard (komfort) pracy użytkownikom korzystającym z lokalnej sieci informatycznej, sieci typu intranet oraz w przypadku korzystania z sieci rozległych (przede wszystkim Internetu).

W systemie zintegrowanym każda zarejestrowana informacja i każdy wystawiony dokument transakcyjny automatycznie dostępne są ogółowi uprawnionych do tego użytkowników systemu, bez względu na ich siedzibę. Dostęp ten powinien być regulowany według obowiązujących w firmie zasad. Pracownicy upoważnieni do określonych informacji otrzymują uprawnienia od administratora systemu, przykładowo: dostęp do danych osobowych pracowników powinni mieć wyłącznie pracownicy działu kadr oraz uprawnione osoby kadry kierowniczej.

Badając funkcjonalność systemu, należy zwrócić uwagę na pracochłonność poszczególnych operacji. Zmniejszenie nakładu pracy służb księgowych na pewno nastąpi w tych systemach, w których wystawienie dowolnego własnego dowodu źródłowego uruchamia jednocześnie procedurę jego księgowania w postaci odpowiednich zapisów w księgach pomocniczych i księdze głównej. I tak na przykład wystawienie faktury sprzedaży dla określonego kontrahenta powinno jednocześnie powodować wpis nowej pozycji w dzienniku, uaktualnienie salda rozrachunków z danym odbiorcą w księdze pomocniczej, zmodyfikowanie obrotów konta sprzedaży oraz salda należności, a także zmianę zobowiązania z tytułu należnego VAT w księdze głównej.

Oceniając funkcjonalność systemu poprzez funkcję opracowania i utrzymania identyfikatorów, należy zwrócić uwagę, czy te symbole i indeksy są ujednocione w skali całej firmy (dobrze jest zadanie nadzoru nad symbolizacją powierzyć jednej osobie w przedsiębiorstwie). Przykładem reprezentatywnym mogą tu być katalogi naszych odbiorców i dostawców, tj. kontrahentów.

Kontrahenci ci będą występować w wielu modułach systemu. Dokumenty dotyczące tego samego odbiorcy emitowane będą zarówno przez osobę rejestrującą zamówienie odbiorcy, magazyniera wydającego towar i kompletującego dostawę, pracownika działu zbytu wystawiającego fakturę VAT oraz księgowego czuwającego nad rozrachunkami i spłatą należności. Jeśli założymy, że każdy z pracowników poszczególnych modułów będzie mógł zarejestrować nowego kontrahenta i nie wprowadzimy wcześniej standaryzacji (zasad wprowadzania i zakresu opisu kontrahenta), to otrzymamy różne rozwiązania – może się zdarzyć, że ten sam kontrahent będzie występował wielokrotnie³. Dzięki uporządkowaniu symboliki unika się rejestracji dowodów transakcyjnych na różnych kontach analitycznych, co ułatwia ustalenie prawidłowego salda rozrachunków z danym kontrahentem.

³ W jednej z firm, w której współautorka prowadziła audyt sprawozdania finansowego po raz pierwszy, przy potwierdzaniu salda na dzień bilansowy okazało się, że ten sam kontrahent występował pod czterema różnymi pozycjami. Dopiero standaryzacja według identyfikatora, jakim jest NIP oraz adres firmy, doprowadziła do ustalenia salda i wyjaśnienia nieprawidłowości, które wcześniej powstały.

Według podobnych zasad powinno się zakładać katalogi (indeksy): materiałów, towarów i wyrobów lub symbole zleceń produkcyjnych, jeśli w przedsiębiorstwie wydziela się zlecenia produkcyjne i gromadzi się na nich koszty. Unika się wtedy sytuacji, w której handlowiec nie sprzedaje towaru klientowi, ponieważ ustalając stan towaru w innym magazynie, posługiwał się inaczej zbudowanym indeksem.

Dobrze jest, gdy przedsiębiorstwo kupuje programy opracowane przez jednego producenta. Unika się wtedy kłopotów z integracją programów (opracowaniem interfejsu komunikacyjnego), a także ich aktualizacją wobec znaczących modyfikacji użytkowanych programów.

Istotnym kryterium oceny funkcjonalności systemu jest w tej sytuacji istnienie i wykorzystywanie funkcji automatycznego wczytywania danych pochodzących z zewnętrznych źródeł. Przenoszenie danych, czyli import ze zbiorów przygotowanych za pomocą pakietów narzędziowych typu Excel lub Access, docieranie do danych poprzez ODBC⁴, jest istotną cechą współczesnych programów działających w ramach SIR. Import ten zapewnia pełną integrację danych między stosowanymi przez firmę programami. Starsze aplikacje tej funkcji z reguły nie mają. Odmienne wymagania stawia współpraca między modułami SIR pochodzącymi z różnych źródeł. W takim przypadku często niezbędne są odpowiednie mechanizmy eksportu danych (np. transformacja do formatu Access lub Excel), aby można je było później zaimportować w innym, niekompatybilnym module.

Sytuacja jest szczególnie kłopotliwa, jeśli nie wymieniamy całego SIR, a jedynie jego podstawowy element – system finansowo-księgowy. W takiej sytuacji możemy mieć problem z importem informacji pochodzących z systemów stycznych (pełniących funkcję ksiąg pomocniczych), przystosowanych do wcześniej stosowanych technologii integracyjnych. W takim przypadku należy sprawdzić w pozyskiwanym systemie mechanizmy konfigurowania importu, pozwalające dostosować wymianę informacji do bieżących potrzeb i technologii.

O ile niezbędna funkcjonalność odzwierciedla bieżące potrzeby ewidencyjno-informacyjne firmy, o tyle omawiana w kolejnym punkcie elastyczność systemu przesądza o możliwościach jego bieżącego dopasowywania do zmieniających się wymagań i rozwiązań merytorycznych.

3. Elastyczność systemu jako wspomagające kryterium wyboru

Jak wcześniej wskazano, poszczególne własności systemu mogą być różnie interpretowane. W opracowaniu elastyczność rozpatrujemy jako zdolność do zmiany spo-

⁴ ODBC (ang. Open DataBase Connectivity – otwarte łącze baz danych), interfejs pozwalający programom łączyć się z systemami zarządzającymi bazami danych. Jest to API niezależne od języka programowania, systemu operacyjnego i bazy danych. Standard ten został opracowany przez SQL Access Group we wrześniu 1992 roku. W skład ODBC wchodzi wywołania wbudowane w aplikacje oraz sterowniki ODBC [<http://support.microsoft.com/kb/110093>]. Istnieją także inne powszechnie stosowane interfejsy – np. JDBC (ang. Java DataBase Connectivity – łącze do baz danych w języku Java).

sobu funkcjonowania systemu. Wzorując się na typologii przedstawionej w pracy [Sikorski 2000], należy mówić o **elastyczności użytkowej**, przeciwstawiając ją elastyczności technicznej systemu (zbiorowi właściwości pozwalających modyfikować funkcjonowanie systemu przez zmiany jego kodu programowego przez producenta) [Skwarnik 2003; Sundgren 1996].

O randze atrybutu decyduje dynamika funkcjonowania systemu. W trakcie eksploatacji w jego środowisku zachodzą zmiany, wymuszające modernizację i rozwój samego systemu. J. Gieruszyński [2007] wskazuje okres 2 lat jako minimalny czas stosowania oprogramowania użytkowego. Współautor ma zwykle do czynienia z systemami, które funkcjonują w firmach powyżej 5 lat, niekiedy nawet powyżej 10. Oczywiście nie są to pierwotne wersje systemów, lecz rozwiązania sukcesywnie, wielokrotnie modernizowane (w tym technologicznie) w całym okresie eksploatacji. O ich aktualnej wersji przesądzili zarówno producent (zmiany technologiczne, rozwój merytoryczny), jak i użytkownicy (zmiany merytoryczne, bieżące uzupełnienia). Pominięcie kryterium elastyczności przy wymianie systemu utrudnia dostosowawczą działalność użytkowników (brak wiedzy o tym, co i jak można modyfikować).

Elastyczność użytkowa SIR pozwala zrealizować dwa podstawowe zadania:

- 1) po pozyskaniu systemu powielarnego dostosować go do warunków, wymagań i rozwiązań danej firmy;
- 2) w przypadku zmian warunków działania firmy lub rozszerzenia jej potrzeb zmienić zasady bądź sposób funkcjonowania systemu (w tym rozbudować go funkcjonalnie).

Elastyczność uzyskuje się dzięki odpowiedniej parametryzacji algorytmów systemowych, pozwalającej sterować przebiegiem poszczególnych funkcji i zadań. Rozwinięciem idei parametryzacji jest możliwość definiowania dodatkowych parametrów, które system jest w stanie realizować w trybie interpretacyjnym jako procedury uzupełniające lub zastępujące standardowe działania systemowe [Wieczorkowski, Chodoła 2000].

Wskazane rozwiązania pozwalają wdrożeniowcom producenta/dystrybutora systemu przygotować go do pracy w firmie, a użytkownikom umożliwiają dokonywanie dalszych uzupełnień i modyfikacji w trakcie eksploatacji systemu, nadążnie w stosunku do pojawiających się wymuszeń (np. istotne zmiany przepisów prawnych) lub potrzeb ujawniających się *ad hoc*.

Spośród rozwiązań uelastyczniających, działających w SIR, na szczególną uwagę zasługują powszechnie przydatne mechanizmy:

- parametryzacji opisu planu kont i zasad ewidencji,
- definiowania procedur automatycznego generowania dekretów,
- opisu zasad integracji informacyjnej,
- opracowania nowych raportów informacyjnych.

W pierwszym przypadku chodzi o możliwość określenia zakresu i zasad opisu składającego się na Plan Kont firmy (opis i własności konta syntetycznego, definio-

wanie dopuszczalnych struktur określonych grup kont analitycznych, zakres opisu analitycznych elementów ewidencji np. kontrahentów, pracowników, MPK, zleceń itp.). Istotne znaczenie ma również możliwość definiowania niestandardowych procedur kontroli poprawności ewidencji księgowej, np. badanie poprawności kręgu kosztów.

Warto zaznaczyć, że większość wymienionych niestandardowych procedur dotyczy SIR, który jest wdrażany w przedsiębiorstwach produkcyjnych, przykładowo badanie poprawności kręgu kosztów i zamknięcia tego kręgu dotyczy jedynie przedsiębiorstw produkcyjnych, i to tych, które ewidencje kosztów prowadzą jednocześnie w dwóch układach. Może się zdarzyć, co prawda, w wyjątkowych przypadkach, że problem badania poprawności kręgu kosztów wystąpi w przedsiębiorstwie usługowym, ale tylko w takim, które świadczy usługi o charakterze materialnym i na koniec roku obrotowego wystąpią usługi niezakończone. Specyfika i złożoność procesów, które przebiegają w przedsiębiorstwach produkcyjnych, wymuszają wiele dodatkowych zmian w SIR. W ostatnich czasach pojawiły się dodatkowe problemy w związku z tym, że wiele przedsiębiorstw podlega konsolidacji. Proces konsolidacji nakłada obowiązek między innymi prowadzenia ewidencji księgowej według wspólnej polityki rachunkowości⁵.

Istotnym usprawnieniem organizacyjnym jest automatyzacja przygotowania określonych grup dekretów. Dotyczy to z jednej strony przeksięgowania w ramach ewidencji w księdze głównej bądź tworzenia dekretów na podstawie zapisów transakcyjnych z ksiąg pomocniczych. Podstawą takiej automatyzacji są grupy parametrów definiujące reguły wyboru odpowiednich kont oraz zakres uzupełniającego opisu tworzonych dekretów (np. treść operacji, uzupełniające identyfikatory). Istotną własnością postulowanego rozwiązania jest łatwość definiowania/redefiniowania poszczególnych automatów księgowych lub kosztowych – bardzo często zdarza się, że zainteresowani użytkownicy nie są w stanie opanować odpowiednich form parametryzacji.

W zdecydowanej większości badanych firm rozpatrywany system FK funkcjonuje w otoczeniu tzw. modułów stycznych, spełniających rolę ksiąg pomocniczych w prowadzonej ewidencji. W przypadku, gdy wszystkie moduły pochodzą z tej samej odmiany systemu przygotowanej przez danego producenta, transfer danych do modułu FK jest realizowany w sposób w pełni nadzorowany i usprawniany przez tegoż producenta. W takiej sytuacji należy upewnić się, że deklarowanie zakresu i zasad transferu danych jest przejrzyste i może być realizowane przez użytkowników merytorycznych systemu. Współautor spotkał przypadki konieczności używania wyrażen w języku programowania stosowanym w danym systemie, co istotnie utrudnia śledzenie aktualnych ustawień i dokonywanie precyzyjnych zmian oraz uzupełnień.

⁵ Zakres polityki rachunkowości zawarty jest w ustawie o rachunkowości z 29 września 1994 r. DzU Nr 68 z 2001 r. – tekst jednolity z późniejszymi zmianami.

Jeśli poszczególne moduły zostały dostarczone przez różnych producentów, to zarządzanie transferami danych musi przejąć administrator systemu. W takiej sytuacji jego zadaniem jest zorganizowanie przepływu danych wraz ze wszystkimi niezbędnymi konwersjami (eksportu z modułów stycznych i importu do systemu FK). Ponieważ zmiany w poszczególnych modułach zachodzą niezależnie od siebie, administrator może być zmuszony do bieżącego śledzenia i modyfikowania reguł przepływu danych za pomocą odpowiednich parametryzujących opisów (tzw. kod spaghetti).

Z punktu widzenia użytkowej elastyczności podstawowe znaczenie ma możliwość definiowania dodatkowych raportów i „przeglądarek”, pozwalających wybierać informacje systemowe w nietypowych zestawach i nietypowych formach prezentacji. Użytkownik (lub reprezentujący go administrator) powinien mieć możliwość określenia dla każdego nowo tworzonego raportu:

- kryteriów selekcji niezbędnych danych,
- kryteriów porządkowania i agregacji prezentowanych danych,
- formy prezentacji (szczegóły prezentacji tabelarycznej lub graficznej) oraz dodatkowo,
- zakresu opisu zestawienia (identyfikującego go wśród podobnych raportów) [BAZA00].

Rozwiniętą formułą usprawnienia raportowania jest dostarczenie wraz z systemem specjalizowanych narzędzi raportujących. Są to zwykle uniwersalne pakiety narzędziowe, operujące w określonych środowiskach bazodanowych, pozwalające wybierać i redagować dane pochodzące z wielu odmiennych źródeł. Jednak ocena takich rozwiązań nie może być zero-jedynkowa (jest – nie ma). W niektórych przypadkach złożoność manipulacyjna i realizacyjna mogą uniemożliwić wykorzystanie narzędzia przez bezpośrednich użytkowników lub wspomagającego ich administratora systemu.

Wskazane rozwiązania uelastyczniające stanowią jedynie częściowy, choć w pełni reprezentatywny podzbiór potrzebnych mechanizmów. Na podstawie doświadczeń praktycznych związanych z eksploatacją różnorodnych systemów można je traktować jako „papierek lakmusowy” odzwierciedlający sposób myślenia twórców systemu o przyszłych potrzebach użytkowników.

4. Podsumowanie

Wymiana systemu informatycznego rachunkowości jest złożonym zadaniem ze względu na konieczność szybkiej i reprezentatywnej analizy proponowanych rozwiązań. W celu uzyskania wiarygodnej oceny systemów w artykule postuluje się koncentrację uwagi na dwóch zasadniczych kryteriach – funkcjonalności i elastyczności. Analizując i oceniając funkcjonalność systemu, uwypuklono wybrane szczegółowe merytoryczne aspekty SIR, często pomijane w trakcie praktycznie dokony-

wanych selekcji. Postulując elastyczność jako kryterium wspomagające wskazano na reprezentatywne rozwiązania i mechanizmy, których należy szukać w proponowanych systemach.

Literatura

- Gieruszyński J., *Wymieniamy system informatyczny*, „Rachunkowość” 2007, nr 9.
- Gospodarowicza A. (red.), *Metody analizy i oceny pakietów programowych*, Wydawnictwo AE, Wrocław 1997.
- Januszewski A., *Ocena systemów informatycznych rachunkowości (na podstawie opinii użytkowników)*, Materiały konferencji, Ciechocinek 2001.
- Kłos M., *Outsourcing w polskich przedsiębiorstwach*, Wydawnictwo Fachowe CeDeWu, Warszawa 2009.
- Koornhof K., *Accounting information on flexibility*, Uniwersytetu Pretoria, Pretoria 1998.
- Salmela H., Lederer A., Reponen T., *Information systems planning in a turbulent environment*, „European Journal of Information Systems” 2000, no. 9, s. 3-15.
- Sikorski M., *Zarządzanie jakością użytkową w przedsiębiorstwach informatycznych*, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2000.
- Skwarnik M., *Problemy pomiaru elastyczności systemów informacyjnych zarządzania*, [w:] R. Knosala (red.), *Komputerowo zintegrowane zarządzanie*, WNT, Warszawa – Zakopane 2003.
- Sundgren B., *We want a User-Friendly and Flexible System*, [w:] M. Lundeberg, B. Sundgren, *Advancing Your Business. People and Information Systems in Concert*, EFI Stockholm School of Economics, 1996.
- Walczyżyn J., *Kupujemy program FK*, „Rachunkowość” 2007, nr 9.
- Wieczorkowski J., Chodoła T., *Parametryzacja standardowych informatycznych systemów zarządzania*, [w:] J. Gołuchowskiego, H. Sroki (red.), *Systemy wspomagania organizacji SWO’2000*, Katowice 2000.

Źródło internetowe

<http://support.microsoft.com/kb/110093>.

ANALYSIS OF INFORMATION ACCOUNTING SYSTEM EXCHANGE CRITERIA IN BUSINESS ENVIRONMENT

Summary: Currently on the IT and business market there is a high competition of Information Accounting Systems. Due to this fact business organizations have the major problem with selecting the right products. There are two variants of such a selection:

- acquisition of a new system,
- replacement of old environment.

The authors of the paper try to analyze mentioned variants in the area of ownership, functionality of system which is more described in point 2 as well as flexibility of system that is presented in details in point 3.